

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף צד:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה פג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

מאמר מתן בסתר יכפה אף מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי
והיכן נאמרה

פתיחה

בתורה זו מבאר רבנו שמתן בסתר הוא תקון למקרה לילה רחמנא לצלן (לק"ע צדקה כד) דהיינו שע"י צדקה בסתר אפשר לפדות מהסט"א את הניצוצות קדושה שהיא לקחה, ולבטל את החרון אף שנגרם.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות השייך לתורה זו

יקרא דשבתא – שבת היא בחינת מתן בסתר על דרך שאמרו רז"ל מתנה טובה יש לי בבית גזזי ושבת שמה וכו' ואמרו שם שכל המצוות ניתנו בפרהסיא ושבת ניתנה בצנעא. נמצא שבת היא בחינת מתן בסתר וזה יכפה אף כי בשבת כל דינין אתכפיין ולא מתערין כלל כמבואר בזוהר הקדוש וזה שכתוב (יחזקאל כ) את שבתותי חללו ואומר לשפוך חמתי עליהם לבלות אפי בם וכו' כי על ידי חילול שבת ח"ו נתעורר בחינת חרון אף ח"ו כי כל המחלל שבת בפרהסיא כאלו עובד עבודה זרה. וכן זמן שיש עבודה זרה בעולם חרון אף בעולם ח"ו. וגם כי על ידי קדושת שבת מכניעין כל הקליפות בפרט אותה הקליפה המבואר בפנים ימח שמה כמבואר בזוהר הקדוש ואז אין לה כח לינק מן הששה פאין שבאלף בית. אבל על ידי חילול שבת ח"ו נותנין לה כח לינק מן הפאין הנ"ל ונעשה מן הפא אף גם נמשך ח"ו בחינת אש אוכלת המבואר בפנים. וזה שכתוב (ירמיה יז) ואם לא תשמעו אלי וכו' ולקדש את יום השבת והצתי אש בשעריה ואלה וכו' וזה שאמרו רז"ל אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת.

וזה בחינת לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת ועל כן אז עיקר זמן הזווג דקדושה כי אז נכנעת הקליפה הנ"ל ואז הזווג בקדושה בבחינת זכו שכינה שרויה ביניהם. גם אמרו רז"ל המשמר שבת וכו' אפילו עבד עבודה זרה וכו' מוחלין לו. נמצא שנכפה ונתבטל על ידי זה החרון אף שבא על ידי עבודה זרה כנ"ל. גם שבת היא בחינת תיקון הברית בחינת ברית עולם כמבואר במקום אחר. ואז עולין כל ניצוצות הקדושה שנפלו למקום שנפלו כידוע. וזה בחינת כי פי ה' דבר הנאמר בשמירת שבת כי אז נתתקנן הפאין שבאותיות הדיבור. גם ענג וכבוד שבת היא בחינת דקה לעניים כנ"ל כמה פעמים:

הקדמה

רבנו בליקוטי מוהר"ן מדבר על צדקה בכשלים ושלש תורות. ומעלות רבות ונפלאות נאמרו על מצווה זו שנראה שהיא עולה על כולנה.

והיא דבר פלאי שכמה שנותן יותר לא נחסר אלא אדרבה נוסף לו עוד/ו. והיא הפך הנגלה שנדמה לאדם שנותן משלו ובאמת הממון רק פקדון של העני שהופקד אצלו/ו. על כן אמרה תורה לא תקפוץ ירך ליתן לעני את שלו.

וכל כך גדולה מצווה זו עד שזכותה מצילה ממות בין כשנותן לשמה ובין שלא לשמה/ו ומצילה ממות ומעוני החשוב כמוות/ו ואפילו הגיע זמנו להסתלק מוסיפים לו חיים/ו, כי כשם שהוא הציל את העני ממות ומעוני כך

* ג' עדי"ה טבת תשפב ירושלים

² דברים פרק טו (י) נתון תתן לו ולא ירע לך בך בתתך לו פי בגלל הדבר הזה יברךך ידוך אלהיך בכל מעשך ובכל משלך ירך:

חינוך מצוה רפ המפור ממנו אל הצריכים נוסף לו

בראשית רבתי (תולדות) – אל יאמר אדם מחסר אני מנכסי מה אני לעניים יסתכל אדם שכל מה שאינו חסר אינו מוסיף שער הראש מספרים וגדל ושער גבות לא מספרים ולא מוסיף

³ משלי יעקב להמגיד מדובנא על פרשת ראה מקשה מדוע מצות צדקה בלשון שלילה לא תאמץ ולא תקפוץ ירך ומתוך כי באמת העשיר רק צינור לשפע של העני לכן המצווה היא רק שלא יעצור את השפע מלהגיע לעני שהוא בעליו האמיתי.

⁴ חומת אנך על משלי פרק יא פסוק ד – ואפשר עוד לרמוז מ"ש מז"ה בספר חסד לאברהם מעין ב' עין הקורא נהר נ"ג דהצדקה שנותן האדם מדעתו ורצונו מצלת מגהנם אך מי שעושה צדקה להתכבד או מחמת בושח מצלת ממיתה משונה וממיתה בידי שמים עכ"ד וידוע דכל תיבה בו"ו מולדת כיוצא בה כמש"ל יתן ויחזור ויתן וכמ"ש הגאון בעל ווי העמודים ז"ל וא"כ ה"נ כתיב וצדקה והו"ל כאלו כתיב צדקה וצדקה תציל ממות לרמוז דבין צדקה לשמה בין צדקה שלא לשמה מצלת מן המות. וחד מינייהו מצלת מגהנם ורמוז בר"ת נעלם:

הקב"ה מצילו מדה כנגד מדה/ו וא"א לשחד את הקב"ה בממון כגון ליתן לבית המקדש או לבית הכנסת ולהנצל מוות כי לא יועילו אוצרות רשע להציל בהם בעליו ממות, אבל צדקה לעני תציל ממון כמ"ש וצדקה תציל ממוות. ולפעמים נגזר דין קשה על אדם והקב"ה מזמין לו עני בחי' דורון מהקב"ה להצילו ע"י שיתן לו צדקה, לכן הפוגש עני ידרו ליתן לו צדקה שמא הוא דורון מהקב"ה להצילו מגורה קשה, כמבואר במעשה מרבי יוסי ורבי חייה שהלכו במדבר וכו' בזוהר בהר קיא תחילת ע"א.ו/ו וביארו בזוהר שם/ו עוצם מעלת הצדקה כיון שמעוררת מדת החסד למעלה שתפארת תשפיע למלכות והמלכות לכל העולם. אמנם יש בה תנאי שכל המעלות שבצדקה היא כשנותן לעני הגון. דהיינו שהוא באמת חסר ושהוא בר דעת להשתמש בצדקה לצורך קדושה ובעיקר להחיותו שיהיה לו כח ללמוד תורה, ולזכות ליתן לעני הגון צריך זכות גדולה/ו.

הגמ' בב"ב י: מבארת שמתן בסתר דהיינו שלא יתודע לשום אדם כגון שנותן בסתר לכיס של צדקה, היא הצדקה המעולה ביותר ומצילה ממוות ביותר. וכאן בתורה שלנו רבנו מדבר על פגם המקרה לילה שגורם לחרון אף ומבאר כיצד צדקה בסתר מתקן את הפגם הזה. כמ"ש "מתן בסתר יכפה אף". ואמנם צ"ע לפי כל הנ"ל מדוע מתן בסתר יכפה רק אף? ומדוע רק בסתר? ואולי בדוחק צ"ל שבאמת זה החידוש של רבנו שדווקא על החטא של מקרה לילה נאמר הפסוק הזה. ועיין לקמן בקושיות.

הבסיס לעניין המבואר כאן, הוא גודל יקר קדושת נשמות ישראל, שעל כן בטיפה של איש ישראל יש קדושה עצומה ונוראה, ועל כן היא עיקר תאוות הסטרא אחרא, ובפרט שתי הקליפות הנוראות נעמה ולילית שמבואר בזוהר שמחטיאות אנשים בשנתם במקרה, ומתעברות מקדושת הטפה, ומולידות רוחין ושדין ולילין ומזיקים ורוחניים שמזיקים לאותו אדם שהכשילוהו, ולפעמים ממיתות את בניו הקטנים וגורמים פירוד בין בני הזוג.

אע"פ שגם מטיפות הנותרות מיחוד דקדושה יש קצת יניקה כנ"ל לסט"א (כמבואר בזוהר/ו) אבל עיקר גודל הפגם של המקרה כיון שהוא לבטלה בלא אשה, כי מעלת האיש חידוש מבחוח אבל לשמור עליו אין

^ה ספר הליקוטים להאריז"ל – ספר משלי – פרק יא פסוק ד' לא יועיל הון ביום עברה "וצדקה תציל ממוות, ר"ת מות. הנה בתיבת אלו יש ב"פ מות, אחד בר"ת ואחד בפסוק, לרמוז כי הצדקה תציל ממות, או עוני, כי עני חשוב כמדת כידוע. והצדקה מצלת לנותנה מן מיתה עצמה, והיא מדה כנגד מדה, ומעוני הרמוז בר"ת:

^ו זוהר קדושים דף פד: מאן דאשלים לנפשא דמסכנא, אפילו דמטו ימוי לאסתלקא מעלמא, קודשא בריך הוא אשלים לנפשיה, ויהיב ליה חייך יתיר:

ראש השנה דף יח. דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע שנאמר (לכן) ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה אביי אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חיה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין

^ז **מבואר** במטעמי תורת חיים בשם תורת נתן וליקוטים ממורה"ו עניני צדקה דף נא ע"ב ד"ה גדול מעשה הצדקה

^ח **זוהר בהר קיא.** אמר רבי חייה לרבי יוסי, הא מזונא גבן, ניהב ליה למיכל, אמר רבי יוסי, תבעי למיפק מניה זכותא, ניזיל ונחמי, דהא ודאי בקפטורי דרא טפסא דמותא אתאחיד, ובעא קודשא בריך הוא לזמנא זכותיה, בגין לשזביה:

^ט **זוהר בהר דף קיא.** פתח רבי יוסי ואמר לפרש מה שכתוב ב"ה"ו וְעֵשָׂה טוֹב שָׁכֵן אֶרֶץ וְרַעָה אִמּוֹנָה, ואמר זכאה חולקיה דבר נש דעביד טוב מדידיה אשרי חלקו של האדם העושה טוב וחסד משלו ולא מן הגול, דהא אתער טוב בכנסת ישראל כי הוא מעורר את שפע היסוד הנקרא טוב להשפיע שפע בכנסת ישראל שהיא המלכות, ובמה מעורר את היסוד, ואמר בצדקה בכח זכות הצדקה, דכד אתער צדקה כי כאשר מתעורר צדקה שהוא סוד התפארת להשפיע ביסוד, הא טוב פדין אתער לגבי כנסת ישראל הרי אז מתעורר הטוב שהוא היסוד להשפיע אל המלכות. ועל דא כתיב ועל זה נאמר וצדקה תציל ממות, מאי טעמא מהו הטעם שעל ידי צדקה ניצולים מן המות, בגין דצדקה אילנא דחיי הוא לפי שצדקה הוא עץ החיים שהוא התפארת דז"א, המשפיע שפע אל היסוד, ואתער על ההוא אילנא דמותא והוא מתעורר על עץ המות שהוא המלכות להמתיק דינה, שבגורת דינה היא המות, וגם רגליה יורדות מות, ונטיל אינון דאחידין ביה ולוקח את אלו שאחוזים בו, על ידי שמשפיע בה שפע חיים ומהפכה ממות לחיים וגזרותיה מתבטלות, ושזיב לון מן מותא ומציל אותם מן המות, וכל זה נעשה על ידי הצדקה, אם כן מאן גרים לההוא אילנא דחיי דאתער להאי מי גרם להעץ החיים שהוא התפארת שיתעורר להמתיק את דיני המלכות, הוי אימא הוי צדקה דאיהו עביד הוי אומר שהיא הצדקה שאדם עושה, כפיכול הוא עביד ליה לעיקרא כפיכול נחשב לו כאילו הוא עשה למעלה, כלומר כאילו תיקן את מלכות למעלה שתתייחד עם ז"א הנקרא עץ החיים, כמה דאת אמר עושה צדקה בכל עת שמתקן בצדקה את המלכות הנקראת "עץ" ע"י היסוד שנקרא "כל", והא אתמר הרי למדנו ענין זה כראוי. וזה שאמר "בטח בה" שיתן לך די מחסורך, "ועשה טוב" פירוש שתתן צדקה לתיקון היסוד ובוה תנצל מן המות, ואז "שכן ארץ" שתחיה בעולם הזה, "ורעה אמונה" ותזכה עוד להרבה מצות בוכות האמונה. (נמ"מ ומפסיק)

^י **היכל הברכה** ואתחנן (דברים ה' כה) בשם רבי זושא מאניפולי איזו זכות עצומה היא לזכות לתת צדקה לעני הגון ומי שלא ראוי לזה נוח להקב"ה לעשות נס לצדיק והאכילו מלזכות מי שאינו ראוי בזכות זו ע"ש מעשה שאחר ג' ימי תענית היה זושא רעב מאד ולא נמצא מי שראוי לזכות הזו להאכילו לכן נעשה לו נס ונברא לו בפיו מעין דבש ומים. הרי תראה אחי שנוח לפני הש"י לשנות סדרי בראשית מליתן דורן וזכות מצוה למי שלא זכה לזה

^{יא} **זוהר ויקרא דף יט.** – כתב צפע"ח (שער ק"ש עשה"מ פ"א) וז"ל, הלכך קודם הזווג וכו', לריך אתה לענת צענת הזווג להיות שהוא מעשה בהמה ומעורר תאוות זימה, מזמננת סס לזימה חייבתא ללאות אס אותו אדם מכין ללאות זימה של בהמה, שאז היא נכנסת בתוך הסדין שלו ולוקחת אותה הטפות המתמנות מאכר הקדוש הנשאות צדין, ועושה מהן שדין ורוחין. ועוד שנית, שמכח אותן הטפות של אותו הזווג, היא שולטת בולד שנתהוה מאותן הטפות של אותו הזווג, ממנה שהיא לוקחת המותר שהיה צדין שלו, ותיכף שיאל הולד לאויר העולם, היא מזמננת לחייכא ביה, לכן אמר בזכר ויקרא, אסותא להאי כו', וזכה מוזן המשך המאמר בס"ד.

וזה שאמר אסותא להאי הרפואה לזה שהלילית לא תוכל להזיק את הולד שיוולד מאותו התשמיש, בההיא שעתא דאדווג בר נש באתתיה בשעה שהיא שהאדם מתחבר באשתו, יכוין לביה לקדושה דמאריה כיון את לבו לקדושת קונו, ולימא הכי ויאמר כך: עטיפא בקטפא אנדמנת הלילית המתשפת בסדין, נודמנה ומוכנת להתדבק

ביכולתו, וזהו שאיש ואשה בחי' זכור ושמור. ואמרו חז"ל (יבמות סב): השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה, כי האיש כוחו להביא חידוש מבחוץ, קדושה נפלאה מבחי' מעל השמש, נשמה חדשה לעולם, אבל מאידך אין לו שום כלי לשמור עליו (עד כדי כך שאיש בלא אשה מוליד שדים ומזיקים), לעומת זה האשה יש לה רק כלי לשמור (ועד כדי כך שבכוחה לעשות מטיפה אדם שלם וצדיק) אבל אין לה שום כלי להמשיך חידוש מבחוץ. וכן בגשמיות האיש מביא מהחוץ לבית ואשה מתקנת מה שהביא בתוך הבית. כמבואר ביבמות סג. אשכחיה רבי יוסי לאליהו אמר ליה כתיב "אעשה לו עזר" במה אשה עוזרתו?²⁷ לאדם? אמר ליה אדם מביא חיטין, חיטין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. דהיינו כנ"ל שרק ע"י אשתו יש ערך למה מביא.

על כן עיקר הפגם הוא לאיש כשהוא בלא אשה. כי דייקא אז הנשמות שמוריד הן הרבה יותר גבוהות²⁸, כי הן מהדעת עצמו ולא כטיפות הנמשכות ע"י נוק' שהן מהחור"ג המתפשטים למטה בגופא דז"א²⁹. מאידך דייקא זו הסיבה שהטומאה המתלבשת בהן היא גדולה ונוראה הרבה יותר. כמבואר כל זה בשער הפסוקים ריש פ' שמות, בעניין התשובה שעשה אדם הראשון קל שנים שפרש מאשתו.

האריז"ל כבר ביאר תיקון למקרה ע"י קריאת שמע שעל המטה³⁰, וע"י פד תעניות³¹. ומפורסם התיקון הכללי שגילה רבנו עשרה מזמורי תהלים שעל ידם מתקן הפגם של מקרה לילה³². כאן רבנו מבאר עוד תיקון

בחיבור איש ואשתו, **שְׂאֵרֵי שְׂאֵרֵי** תחיר קשרך ועטיפתך בסדין, **לֹא תַעֲלוּ** לא תכנס בהסדין, **וְלֹא תִנְפֹק** ולא תוציא תפוח לחוץ לעשות מהם שדין ורוחין, **לֹא יִדְבֹק** אלו הטפות אינן שלך, אלא הם של קדושה, **וְלֹא יִפְעֹדְךָ** ואינם בגורלך אפילו לפי שעה, **תֹּבַב תֹּבַב** שובי שובי למקומך לנוקבא דתהומא רבא, **יִמָּא אַתְרָגִּישָׁא** הים העליון שהוא המלכות מתרעשת ברינייה, **גְּלִגְלוּ לִיךְ קְרָאן** גליו קוראים לך, לרצין את מותך, **בְּחֻלְקָא קְדִישָׁא אַחֲדִינָא** בחלק הקדוש **סָל ז'ו"ן** אני אחוה, **פְּקֻדוּשָׁה דְּמִלְכָּא אַתְעַטְפְּנָא** בקדושת המלך אני מתעטף, והכונה מחמת קדושת המלך אני מעוטף ומכוסה בשעת תשמיש כדי שלא יתאחזו בי החיצונים. (ד"א ומ"ט)

כתב החיד"א בנצוצי אורות כאן "קבלנו שלא לומר לחש זה, וכן כתב הרמ"ז" עכ"ל.

ואמר עוד **וְלַחְפֵּי לִיָּה לְרִישֵׁיהּ וְלֵאחֲתֵיהּ** ומלבד שצריכים לכסות כל גופם, עוד צריך שיכסה ראשו וראש אשתו בשעת התשמיש מטעם צניעות, כי הקליפות אין להם אחיזה אלא בדבר מגולה, **עַד שְׁעֵתָא קְדָא** עד שעה אחת, כלומר כל משך שעת התשמיש, **וְכָן בְּכָל זְמַנָּא** וכן בכל זמן שמשמש מטחו, **עַד תְּלַת יוֹמִין לְקַלִּיטָה** עד ג' ימים לקליטת הזרע, שאם ישמש תוך ג' ימי הקליטה ולא יכסה ראשו, סיבת התשמיש תשלוט הליליית בהטפות, (אבל אחר זה שוב אין צריך להזהר לכסות ראשו ולומר הלחש), **דְּכָל תְּרַפְּבָה דְּלֵא קוֹלְטָת לְתַלְתָּ יוֹמִין** שכל הרכבת זרע שאין האשה קולטת לג' ימים, **תֹּבַב לִיָּתָא קוֹלְטָת** שוב אינה קולטת, (וסבירא ליה לרבי שמעון שאין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה, ולכן כיון שלא נתעברה אז, שוב אינה מתעברת עד טבילה האחרת). **וּבְסַפְרָא דְּאַנְתָּ אֲשַׁמְדָּא לְשִׁלְמָה מְלַכָּא** ובספר שהשאיר אשמדאי מלך השדים לשלמה המלך, **אָמַר תְּלַתִּין יוֹמִין** אמר שעד שלשים יום משנתעברה אשתו צריכים להזהר בכל אלו האזהרות, **וְאָמַר** שם עוד **דְּלְבַתְרָ דְּסִיִּים עוֹבְדָא** שאחר שגמר והשלים את מעשה התשמיש, **לִישְׁרֵי מִיִּין צְלִינְן סוּחְרֵינִיה לְעַרְסִיהּ** ישפוך מים צלולים סביב למטה שבה שימש מטחו, (וכל חוק כמות טפות מים סביב המטה, כדי לתת מהתשמיש חלק להסגירה לחלו, כעין מים אחרונים).

וּנְטוּרָא דְּכָלָא לְבַתְרָ השמירה המעולה מהכל אחר הלידה היא, **מֵאֵן דִּינְקָא לְרַבִּינָא** מי שמינת את התינוק, **לֹא תִדְוּוּג לְבַר נֶשׁ, אֵלָא בְּשַׁעְתָּא דְּרַבִּינָא נְאִים** לא תחבר לבעלה אלא בשעה שהתינוק ישן, **וְלְבַתְרָ לֹא תִנְיֵק לִיָּה עַד שְׁעֵתָא קְדָא פְּתֵי מִילִין** ואחר התשמיש לא תניק אותו עד שעה אחת שהיא כמהלך שני מילים, לפי שהליליית שולטת בעת התשמיש, ואם מיד תניק את התינוק, יכולה ה"ו להזיק ולהביאו לידי כפיה, **אוּ תַד מִיל** או לפחות תמתין מלהניקו כמהלך מיל (ספסו צעך ח"ו או כ"ד נעיס), **אֵי לֹא יִקְלָא בְּגִין צַעֲרָא דְּרַבִּינָא בְּמִנְא דְּאִיהוּ בְּכֵי** אם אינה יכולה להמתין שיעור שני מילין בשביל צער התינוק בעת שהוא בוכה, **וּבְדָא לֹא מִסְתַּפִּי מִנָּה לְעִלְמִין** ואם יזהרו בכל אלו הדברים לא יפחדו מהליליית לעולם.

²⁷ **אבל אם לא** עוזרתו עושה את הקב"ה גנב. דאיתא בילקוט שמעוני בראשית פ"ב רמז כג – א"ל קיטר לרבן גמליאל אליהם גנב הוא דכתיב ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם ויקח אחת מצלעותיו. אמרה ליה ברתיא שבקיה דאנא מהדרנא ליה א"ל תן לי דוכוס אחד א"ל למה לך איך א"ל לסטין באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קיתות של כסף והניחו לנו קיתות של זהב. א"ל ולואי שיבואו עלינו בכל יום א"ל ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטל ממנו צלע אחד ונתן לו שפחה כמותי לשמשו. **אבל האיש** אסור שיראה חסרונה, דמעיד על עצמו שאינו חמה. כדאיתא בראש השנה דף כג: מאי עושה שלום במרומיו – מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה. וידוע שאיש בחי' חמה ואשה בחי' לבנה. וטעם שלא ראתה חמה פגימתה כיון שכל חסרונה הוא רק מחוסר הארת החמה.

²⁸ **שער הגלגולים** הקדמה כו – ודע, כי יש חלוק והפרש בין אלו החמשים טפות או יותר, (קרי שיצאו מיוסף) הנכללים בחמש הזוגים הנו', ובין כל שאר הנשמות, ויש לאלו מעלה גדולה ועצומה, על כל שאר הנשמות, והוא, כי כל שאר הנשמות, הם באים מן אתערותא דנוקבא, שהיא מתעוררת אל הזוג בתחלה, ומתאוה אל הזכר, ואח"כ מתעורר הזכר גם הוא. והנה כיון שהזכר לא היה בו התעוררות מרצונו, אלא שיתעורר על ידה, לכן אותם הטפות של החור"ג הנמשכות בזוג ההוא, אינם נמשכות מן הדעת עצמו של הזכר, אשר משם נמשכת תשוקתו, אמנם נמשכות מן החור"ג המתפשטים בו למטה בשש קצוותיו כנודע, אחר שנתלבשו אותם הטפות, ונתעכבו שם בהיותם למטה בו"ק. אבל אלו החמשים טפות שבחמשה הזוגים הנו', מאתערותא דזכורא אינון בלבד, כיון שהם טפות קרי, מורה על כי הזכר אותה נפשו להזדווג בנוקביה, ולהשפיע בה טפות אלו, ולא מצאה, יען כי נוקביה היתה אז למטה בעולם הבריאה, או כיוצא בזה, ואז יצאו לבטלה. ובה תבין היטב, סבה אל טפות הקרי, איך הם לבטלה. ונמצא כי כיון שטפות אלו נמשכים מאתערותא דזכורא עצמו, כי מאליו נתעורר, והנה אין התעוררות הזוג אלא ממוח הדעת, ולכן ודאי כי טפות אלו נמשכו ממוח הדעת עצמו מן החור"ג אשר שם, וכשנמשכו דרך השש קצוות שבו, לא נתעכבו ונתלבשו שם, רק עברו דרך מעבר לבד, ונשארו בכותם הראשון, ולכן מעלתם גדולה ועצומה, על כל שאר הנשמות עד אין קץ:

²⁹ **שער הפסוקים** על יחזקאל ועיין גם שם ריש פרשת שמות ובמשנת חסידים לרבי עמנואל ריקי – מסכת ירידת הנשמות – פרק א' אות ה'.

³⁰ **ספר הכוונות הישן** (דפוס שנת ת"פ) – בענין השכיבה בק"ש. דע, כי אין בכל התורה עבירות גדולות ממי שמוליד מויקין יותר מהמוציא שכבת זרע לבטלה. והענין, כי העושה שאר עבירות הנה מתלבשים בהם המזיקים ונעשים קטיגורים, אך שכבת זרע לבטלה עונשו גדול. ונבאר סוד נפלא ונעלה עד מאד לתקון נשמתו של אדם, כדי שיצא נקי וטהור מזה העון ב"ה. דע, כי כמו שהמוציא שכבת זרע לבטלה הוא פוגם במחשבה, כי אינו משתמש בשום כלי, לכן עונשו נוגע עד דעת עליון של אבא ואימא שהם ה"ב ו-ה' של יהו"ה. והנה דוגמת מה שהוא משמש זכר בלי נקבה, כביכול גם למעלה נמשך הטפה של אותה הנשמה של הזכר, ואינה נשפעת אל המלכות רק יוצאה לחוץ בקליפת נוגה, וזהו הטיקלא דעשיקת נשמתין הנוכר בפי' משפטים בסבא (דף קיג ע"א). והנה אשת זנונים פתי לחוה ע"י קליפת נוגה,

ולכאורה ממה שהתיקון הכללי יותר מפורסם, נראה שהתיקון המבואר כאן קדם לגילוי העשרה מזמורים, אבל לא ידוע.

התיקון שמבאר כאן רבנו למקרה לא טהור הוא ע"י מתן צדקה בסתר. אמנם חז"ל כבר שבחו את הנותן בסתר בגמרא ב"ב י.י.י. שמצילה את האדם גם בעוה"ז ממיתה משונה לבד משכר עוה"ב, להבדיל מצדקה שתם שמצילה רק בעוה"ב (תוס' שם י.). ועוד הפליגו שיש בו מעלה גדולה דכתיב בה תכפה אף מה שאפילו משה רבנו לא זכה שהרי היה ירא מאף/טו.

אבל רבנו כאן מבאר כיצד ע"י צדקה של מתן בסתר, אפשר לפדות מהסט"א את הניצוצות הקדושים, שהיא ניקה ע"י המקרה הבלתי טהור, ועי"ז לחזור ולהפך את האף שנגרם עי"ז לפא.

הביאור בנוי על מדרש חז"ל/כ שיש שש פעמים אות פ' באותיות האלף בית. ורבנו מגלה שהן גמט' שמה של הקליפה לילי' נוק' דס"מ, דהיינו שש פעמים פ' שווה תפ (480=6x80) גמט' לילית (480=+400+10+30+10+30),

ונמשכת אותה הנשמה אליה, ואז מתלבש בה כח מוזיק אחד מן אשת זנונים והיא נעשית גוף אל אותה הנשמה. נמצא כי המוציא זרעו לבטלה הוא גורם לטפי נשמות בניו שיהיו מתלבשים בגופין שנעשין מאשת זנונים, נמצא שהחזיר הקדושה והטוב אל הרע. והנה תקון חטא זה הוא להמית אותם הגופין הנעשים לאותם הנשמות, כדי שיברחו אותם הנשמות למקומן. ואלו הם סוד אותם המוזיקין שממית האדם על ידי קרית שמע שאומר על מטתו, והבן הסוד הגדול הזה. ואמנם יש עון דומה לזה, והוא מי שמדווג עם אשתו ואינו משהא לגמור כל הטיפין אלא שפירד ממנה אחר שגמר תאותו, הוא נכשל גם כן בעון דומה לזה, אך אינם כל כך חמורים כשופך זרע, כי אף על פי שאין אותה הטפה ראויה להוליד עם כל זה נברא ממנה משחית על דרך הנוכר. ואמנם צריך האדם להמיתם בכל לילה, ויש אדם שיוכל להמית אלף וקכ"ה בכל לילה, כנזכר בפרשת בלק דף ר"א ע"ב וע"ש. ויש אדם שיוכל להמית דבר יום ביומו, כמספר הימים שחטא כך צריך לתיקון. ויש כמה פרטים לזה, ולכן תיקון לזה הוא להמית אותם גופי המוזיקין, כדי שיוכלו לעלות אותם הנשמות עמו בכל לילה. והנה כמו שיצא מן האדם מוזיקין אלו בלא אשה, כך האשה בוראה מוזיקין אלו בלא איש, כי זהו סוד (תהלים צא, י) לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך, לא תאונה אליך רעה שהיא הלילית, ונגע שהוא סמא"ל לא יקרב באהליך שהיא אשתך:

טו כמבואר בשער רוח הקדש. מבואר שלכל פגמי הז"ל צריך פד תעניות אבל הכוונה בכל תענית תלוי כיצד פגם.

י" שיחות מורה"ן – אות קמא – וכמה וכמה צדיקים גדולים שרצו לעמד על ענין זה ונתיגעו למצא לזה תקון גמור. וקצתם לא ידעו כלל מזה ענין זה. וקצתם התחילו לידע קצת בענין תקון זה, ונסתלקו לעולמם באמצע עסקם בזה ולא גמרו, ולי עור השם יתברך שזכיתי לעמד על זה בשלמות. וענין תקון זה על ידי אמירת העשרה קפיטל תהלים הנ"ל הוא דבר חדש לגמרי חדש נפלא כי הוא תקון נפלא ונורא מאד מאד, (עין למטה) ומי שיוכל לילך למקוה ואחר כך יאמרם בודאי מה טוב, אך אפלו אם הוא אנוס שאי אפשר לטבל כגון שהוא חולה או שהוא בדרך אף על פי כן אם יאמרם אשרי לו. כי הם תקון גדול ונורא מאד. ואם יאמרם בכונה כראוי בודאי מה טוב, אך גם האמירה בעצמה מסוגל מאד: ועיין תורה רה ותורה צב תניא

ראה באוצר נחמני (להרב נחמן בורשטיין ז"ל) אות רו – שאחד מהם הרה"ק רבי פנחס קאריצער זצ"ל אשר הוא כבר השיג שיש עשרה מזמורים אבל עדיין לא השיג איזה מזמורים מסוגלים לזה, ונסתלק לעולמו בלי ההתגלות הזאת.

י"ב בבא בתרא דף י. – א"ר חייא בר אבא רבי יוחנן (רמי) כתיב (משלי יא ד) "לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות", וכתיב (משלי י' ב) "לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות". שתי צדקות הללו למה? אחת שמצילתו ממיתה משונה, ואחת שמצילתו מדינה של גיהנם. ואי זו היא שמצילתו מדינה של גיהנם? ההוא דכתיב ביה עברה דכתיב (צפניה א' טו) יום עברה היום ההוא. ואי זו היא שמצילתו ממיתה משונה? (דף י') (מתן בסתר דהיינו) נותנה ואינו יודע למי נותנה, נותנה ואינו יודע ממי נותנה. נותנה ואינו יודע למי נותנה לאפוקי מדמר עוקבא, נותנה ואינו יודע ממי נותנה לאפוקי מדרבי אבא. ואלא היכי ליעביד? ליתבי לארנקי של צדקה. מיתבי מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים ר"א אומר יפזר מעותיו לעניים ר' יהושע אומר ישמח אשתו לדבר מצוה ר' אליעזר בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ממונה עליה (אדם נאמן) כר' חנניא בן תרדיון, כי קא אמרינן דממני עלה כר' חנניא בן תרדיון.

רש"י – דרב עוקבא ור' אבא – במס' כתובות (דף סז) מר עוקבא הוה שדי לענייא דשבבותיה כל יומא ארבעה זוזי בניצורא דדשא הרי שהעני אינו יודע ממי נותנה והוא יודע למי נותנה. ור' אבא הוה צייר בסודריה ושדי לאחוריה וממציא נפשיה לבני עני והעני נותנה ויודע ממי נותנה ואינו יודע למי נותנה:

תוספות – אלא א"כ ממונה עליה כרבי חנניא בן תרדיון. פי' נאמן כמותו אבל צדיק כמותו לא דהא גבאים דבימי אמוראים לא היו צדיקים כמותו ולהכי נקט ר' חנניא בן תרדיון משום מעשה שבא לידו דאמר פ"ק דמסכת ע"ז (דף יז) מעות פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים

י"ג בבא בתרא דף ט: אמר רבי אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, דאילו במשה רבינו כתיב (דברים ט יט) "כי יגורתי מפני האף והחמה", ואילו בעושה צדקה כתיב (משלי כא יד) "מתן בסתר יכפה אף" וישחד בחיק חמה עוהו. ופליגא דרבי יצחק, דאמר ר' יצחק אף כופה, חמה אינו כופה, שנא' (שם) "וישחד בחיק חמה עוהו" אע"פ שישחד בחיק (דהיינו אע"פ עושה צדקה בסתר) חמה עוהו (עדיין חמה בתוקפה)

י"ד מדרש תלפיות ענף בנימין – ואין פסוק בכל הקריאה, דבכל תיבה פה, אלא זה, "לשפופם משפחת השופמי" נגד בנימין שהיה שפוף ולא עשה שפמו מחמת צער אחיו שנמכר ועצר פיהו מלהגיד מכירת יוסף ומת העטיו של נחש הנקרא שפיפון וכתיב בו ואתה תשופנו עקב.

ששה עצרו פיהם רחל בנימין שאול יהונתן מיכל אסתר, כנגד שש תיבות שבפסוק שבכולם פ', וכנגד ששה פהין שבאלפא ביתא, אלף כף קף פף קוף, הרי שישה פהין וכו' הר"ר חיים אלפואל.

מנחה בלולה לשפופם משפחת השופמי וכו' בכל מלה בזה הפסוק יש פא לומר שלבנימין היה פה ולא גילה לאביו על ענין מכירת יוסף.

א"ה ששה פעמים פ' בזה הפסוק לרמוז על ששה שבטים שהם ראובן ובנימין וד' בני השפחות דן ונפתלי גד ואשר שמכירת יוסף היה על אפם ועל חמתם ד' בני השפחות מפני שיוסף נתגדל עמדם כדכתיב והוא נער עם בני בלחה ועם בני זלפה וכו' וראובן שרצה להצילו להשיבו אל אביו ובנימין שהיה אחיו

שעל כן היא מקבלת כוחה ממש האותיות הפא האלה להזיק את מי שנותן לה כח ע"י מקרה לא טהור שקרה לו, ומבאר רבנו שע"י שיונקת מאותיות הפא שבשש אותיות הנ"ל אזי יש לה אחיזה בשש אותיות עצמן דהיינו באותיות א' כ' ר' פ' ק', שמספרן ביחד אש (1+20+20+80+80+100=301) ועי"ז יש לה כח לגרום לאש מחלוקת בין בני הזוג.

הטעם שיש לקליפה הזו אחיזה דווקא באות פ' לא מבואר כאן. ואולי אפ"ל כי יסוד גמט' פ' (10+60+6+4=80) ועיקר יניקתה היא מהטפה היוצאת מהיסוד.

ועפ"י המבואר באר"ז"ל ובחרדים/כ"א שדברים בטלים הם כמו ז"ל. אולי אפ"ל כי שש אותיות פה הן רמוז לברית הלשון, כי פה רומז לפה האדם, והשש רומז ליסוד, שהיא הלשון. וכמבואר בספרים שברית הלשון וברית המעור תלויות זו בזו כמבואר בעץ הדעת טוב למהר"ח/ו^{כב}. וכמו שקדושת הטפה הבאה מהמח דרך עמוד השדרה ליסוד כידוע, היא גבוהה מאד, כך טפת המח שיוצאת בדבור היא גבוהה מאד. כי הדבור הוא רוח פיו של הקב"ה כמ"ש באדם הראשון "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" ותרגומו רוח ממללא, וברמב"ן שם מאן דפח מעצמו נפח וכמשל יוצר כלי זכוכית שנופח בפיו מרוח עצמו/ו^{כג}. ועיין תורה לח אות ב/ו^{כד} שעל כן כשפוגמים בדבור נעשה רוח סערה והוא המקטרג הגדול שממנו כל הקטרוגים וניסיונות ונקרא אחר הדברים כיון שיונק מהדבור. ואולי אפ"ל שכמו שהקליפה הנ"ל לוקחת הטפה של ברית המעור ומתעברת ויולדת רוחין מזיקין, הכי נמי לוקחת מקדושת רוח פיו של הקב"ה שבדברים הבטלים ויולדת רוחין מזיקין. כי כמו שבטפה של איש ישראל יש קדושה נפלאה של נשמות ישראל, הכי נמי בדבור פה של איש ישראל יש קדושה נפלאה עד שכשמוציא אותה בקדושה היא פועלת בבריאה כמ"ש עמי אתה/ו^{כה}.

מאם אחת ושלם עמהם ולששה אלו היה להם פה ויכולים לגלות מכירת יוסף כי לבם בוער בקרבם ועכ"ז היו כובשים את יצרם מלהגיד הדבר כדי שלא לעבור החרם. ועיין ברבינו בחיי כיון שרובם היו עם יוסף וגם יוסף עמם למה לא עשו מלחמה להציל אף שאם היו רוצים לבקש אופנים ופתחים להתיר החרם אפשר שהיו מתירים ועכ"ז לא נתנו דעתם על זה כי אמרו אולי סבה מאת ה' היא כיון שנסתלק רוח הקדש מיעקב אביהם ולכן אפ"ע שהיו רואים ליעקב באותו צער גדול לא היו מבקשים התרה ובפרט שהיתה מכירתו על כרחם כמדובר עכ"ז היה להם פה.

^{כא} עיין ספר חרדים – פרק סו אות ט – הדברים בטלים בברית הלשון, בורע לבטלה בברית המעור דמי.

^{כב} עץ הדעת טוב למהר"ח/ו – פרשת מצורע – כי הנה יש באדם שני מקורות להיותם מוצא רוח ונשמה האדם משם הא' היר פיו של האדם כי ממנו תוצאות רוח חיי הנשמה המדברת והב' היא אבר המילה ראש הגויה כי משם תוצאות הטיפה זרע הנופני להעשות ממנו גוף אל הנשמה וזה נקרא פה תחתון, כי כן פה בגמט' מילה, **ובל** פה משניהם כלול מטוב ורע, כי הנה פה התחתון אם יזרע בקדושה באשתו המותרת לו נקרא זרע טוב ואם יזרע לבטלה נקרא רע כענין ויהי ער כבור יהודה רע וכו'. גם פה העליון הרוחני נאמר בו מות וחיים ביד לשון אם לטוב בהיותו מדבר בתורה הנקרא לקח טוב ואז מוציא מפיו ניצוצי חלקי נשמתו ומהם נבראים מלאכים קדושים כנזכר בספר התיקונים ונקרא שם טוב ואם לאו יש בו שני חלקים הא' הם דברי בטלה כענין הוצאת זרע לבטלה ודומה אל העורב המזריע מפיו. והב' הם דברים אסורים כענין דיבור לשון הרע וכיוצא ודומה אל הביאות האסורות כענין אשת איש ועריות וכיוצא. ואז נקרא מוציא שם רע כי חלקי ניצוצי נשמתו יוצאת מפיו ונהפכות למלאכים רעים ונקרא שם רע כי הם חלקי נשמתו מצד הרע כנזכר והרי נתבאר גדול עון המוציא שם רע מה ענינו.

^{כג} אע"פ שזה נאמר באדם הראשון שממנו כל הבני אדם גם גויים, אבל זה היה לפני החטא שהיה לו קדושת ישראל, ורק אחרי החטא איבד מעלתו והיא מדרגת הגויים, אבל ישראל פסקא מהם הוזהמה בהר סיני (כמבואר בשבת קמ"ו) וצ"ע לגבי אדם הראשון כי טיפה של גוי לא מטמא (רמב"ם מטמאי משכב ומושב ב' י') ואילו טפה של אדח"ר אחרי החטא היה בה קדושה נוראה כמבואר בשער הפסוקים ריש פרשת שמות.

^{כד} עיין תורה לח אות ובו ו'אי אפשר לבוא לבחינת תפלין, אלא שיעלה את הדבור ויתקנהו. כי הדבור שהוא רוח פיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא בחינת מלכות פה (ב). הוא בחינת ז'ם, שקל הנחלים הולכים לתוכו, כמו שכתוב (קהלת א): כל הנחלים הולכים אל הים (ג). והוא בחינת אדני, כמו שכתוב (תהלים נ"א): "אדני שפתי תפתח". וכשפוגמין הדבור שהוא אדני, אז על ידי הפגם, נעשה מרוח פיו, רוח סערה. פי כ"ז אותיות כל אחד פלוג מעשרה, גימטריא ר"ע. ונעשה מבחינת הדבור, הינו מבחינת אדני, ר"ע אותיות, סערה. ס"ה הוא אדני, ור"ע אותיות. וזה בחינת (תהלים קמ"ח): "רוח סערה עושה דבור", שעושים ומתקנים את הדבור, ומעלים אותו מבחינת רוח סערה: ורוח סערה הנה, הוא מקטרג הגדול, שממנו באים כל הקטרוגים והנסיונות. והוא אחר הדברים, שהוא יונק מהדבור, כשמוציא פתח לינק. הינו "לפתח חטאת" (בראשית ד'): וכתוב (מיכה ז'): "שמר פתחי פיה" וכו'. וכמו שכתוב בזהר (וירא קי"ט): "ויהי אחר הדברים והאלקים נסה את אברהם". והוא מסער גופה דבר נש (ד). וכל המלשינות והרעות שדוברים על אדם, בא מרוח סערה, מאחר הדברים הנה. פי הוא בחינת קץ כל בשר (בראשית ו') שעושה קץ וסוף לכל בשר: ובני אדם שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, הם מבחינת קץ כל בשר. כמו שכתוב (איוב כ"ח): "קץ שם לחשף ולכל תכלית הוא חוקר", (עין בזהר מקץ קצ"ג), שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נ"ז): "והרשעים פים נגרש פי השקט לא יוכל".

^{כה} עיין תורה סד אות ד' – פי כל הדברים שקל אחד מהם מדבר, הפל הם רק בשביל בריאת העולם שנעשה על ידם בתוך החלל הפנוי שביניהם. כי התלמידי חכמים בוראים את הכל על ידי דבריהם. כמו שכתוב (ישעיה נ"א): "ולאמר לציין עמי אתה" אל תקרי עמי אלא עמי, מה אָנא עבדי שמיא וארעא במלולי אף אתם בן (כמו שכתוב בזהר בהקדמה דף ה): אף צריך לזהר שלא לדבר יותר מדי, רק כפי צורך בריאת העולם לא יותר. פי על ידי רבוי האור, שלא היו הכלים יכולים לסבל רבוי האור, נשתבר, ומשבירת הכלים היה התהוות הקלפות. בן אם אָחד מרבה לדבר, מזה גורם התהוות הקלפות. פי הוא בחינת רבוי האור, שעל ידי זה היו שבירת הכלים, שעל ידי זה התהוות הקלפות:

עיין הקדמת הוזהר דף ה. ותיקוני זהר דף קה: – אמר רבי שמעון לחבראי, זכאה חולקנא דעלאין ותתאין אינון באסכמותא לסייע לך, האי איהו דאוקמהו מארי מתניתין דבר נש דאשתדל בפולחנא דמאריה דכל בריין דעלמא אינון בסייעתא דליה, כמה דאוקמהו כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, ואפילו שרפים וחיות ואופנים לא אתבריאו אלא לסייעתיה, וכד בר נש אפיק הכלים ודבורים בצלותיה, כמה עופין פתחין גרפיהו ופומיהו לקבלא לון, הדא הוא דכתיב (קהלת י') כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר, ונטיל

צ"ע אולי אפ"ל שמתן בסתר רימוז גם ליחוד, שעל כן צריך להיות בצנעה מאד וכמבואר בגמ' שאפילו מזבובים. שלא תתקנא הקליפה¹³ ותקח מהטפות הנשארות ומתעברת מהרוחניות קדושה שהן וילדת רוחין ושדין ומזקין שמזיקים לאדם ולתינוק שהנולד מאותו יחוד. כמבואר בזוהר שעל זה תקנו חז"ל לומר לחש עטיפא וכו'. דהיינו שיניקת הקליפה הוא לא רק ממקרה בלא נוק' אלא גם ביחוד יש לה יניקה שגורם אף וע"י שנעשה בצנעה בבחי' מתן בסתר כופה את האף הזה.

קושיות

א. צ"ע מדוע הקליפה יונקת דווקא מאותיות פ', הרי גמט' תפ אפשר לעשות גם מצירוף אותיות אחרות. ואולי כי יסוד גמט' פ' והקליפה היא פגם היסוד.

ב. צ"ע מדוע רק צדקה בסתר מועיל לזה. נראה מסברא ששכר כזה גדול הצלה ממייתה והרי אין מיתה בלא עוון וצריך מצוה גדולה שתבטל את העוון, וזה דווקא צדקה של מסירות נפש, ולא שיש בה איזה קבלת כבוד או טובת הנאה.

ג. מתן בסתר יכפה אף, רבנו מבאר שהפסוק מדבר באף הנגרם ממקרה לילה. וצ"ע האם דווקא מקרה אבל בדיעבד גם למזיד ולזנות ממש לא יועיל המתן בסתר. ועיין בסוף התורה שיש לדון אולי מקרה גורם רק לאף, אבל זנות ממש גורם לחימה, כמ"ש בריש פרשת פנחס אחרי הזנות בשיטים "פנחס בן אלעזר בן אהרן השיב את חמתי וכו'. וצ"ע האם דווקא זנות בגויה שהוא חמור מאד, או גם כמעשה ער ואונן ששחתו ארצה במזיד (כמבואר ביבמות לד:), שאע"פ שהיה עם אשה, התחייבו מיתה בידי שמים. וכ"ש המוציא בכונה שנחשב כרוצח כמו שדרשו בנדה יג. ומסכת כלה פ"א ופ"ב עה"פ בישעיה נז ה' "שוחטי הילדים" אל תקרי שוחטי אלא סוחטי.

ד. צ"ע בגמ' ב"ב י. י¹⁴ "צדקה תציל ממות" ועיין לעיל בתחילת ההקדמה משמע כל צדקה ומכל מיני משחית ולא רק אף, ומדוע רק מתן בסתר? ומדוע יכפה רק אף? ועי"ש שם בגמ' בסוף הדף מקשה משני פסוקים שכתוב בהם צדקה תציל ממות ומתרץ לחלק בין מתן בסתר שמציל גם בעוה"ז, לצדקה שתם שמציל רק בעוה"ב. ושם מבאר שמתן בסתר הוא ששום אדם לא יודע, ולפ"ז צדקה תציל ממות רק כשהיא מתן בסתר. אבל צ"ע שבגמרא ובזוהר מובא מעשים של צדקה שלא היתה כל כך בסתר הנ"ל, ואעפ"כ הצילה ממייתה. כגון בשבת קנו: בתו של ר"ע ביום חופתה נתנה מאכל לעני וניצלה מנחש. וכגון המעשה בזוהר בהר קיא. מאותו אדם שנתן מזונו במדבר לעני שכמה ימים לא אכל, ובסוף ניצל מנחש מסוכן. ואולי שם לא היה אף אלא חרון קל מהם כמבואר לקמן שיש ד' מלאכי חבלה עון ומשחית אף וחימה, והם זה קשה מזה. ועוד ששם היה מזון ולא ממון. וכפי שיתבאר אולי דווקא במקרה לילה שצריך לפדות את הניצוצות הקדושים שבלעה הסט"א לכן צריך דווקא ממון ודווקא בסתר, להסתיר מהקליפה את מעשה הצדקה, אבל בעבירה אחרת וכ"ש אם החרון שעליה הוא קל מאף וחימה אולי צדקה תציל אפילו במתן מזון ובחצי סתר. אלא שא"כ צ"ע הגמרא ב"ב י: הני"ל שמתן בסתר יכפה אף גם בעוה"ז ומדסתם דבריו משמע כל עבירה שגורמת לחרון אף. וגם לשון מתן לא משמע ממון דווקא אלא כל מתנה שמחייבה את העני.

ה. צ"ע כיון שמבואר בסוכה מט: שמצות גמ"ח גדולה מן הצדקה, כגון שמסדר לעני פרנסה, וגדולה גמילות חסדים דדמי לקצירה, מצדקה דדמי לזריעה, א"כ ק"ו שגמ"ח בסתר גם יכפר יותר. ואולי כיון שנקרא פדיון (כלשון רבנו שאמר שע"י מתן בסתר פודה את הניצוצות) לכן הוא דווקא ע"י מעות. ואמנם גם זה צ"ע האם א"א לפדות בשווה כסף? ועיין תורה קפ משמע שפדיון הוא דווקא במעות, אלא ששם הטעם כיון שעליו חלים הדינים, ואילו כאן הוא לפדות ניצוצות. ואולי צריך ללמוד מפדיון מע"ש או רבעי, שהם גם דווקא במעות. או מפדיון הבכור שאפשר גם בשווה כסף כמבואר ביו"ד שה. גם אפשר שהפדיון כאן לשון מושאל ואפשר גם בשווה כסף וצ"ע.

קודשא בריך הוא אלין מלין ובני בהון עלמין, דאתמר בהון כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה, ורוא דמלה ואשים דברי בפין ובצל ידי כסיתיך, לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, אל תקרי עמי אלא עמי בשותפו.

¹³ עיין פרי עץ חיים - שער קריאת שמע שעל המיטה - פרק יא - פ', כי צריך אתה לדעת, שבעת הזיווג, להיות שהוא מעשה בהמה ומעורר תאות זימה, מזדמנת שם לילית חייבתא, לראות אם אותו האדם מכויין תאות זימה של בהמה, או היא נכנסת בתוך הסדין שלו ולוקחת אותם הטיפות המתמצות מאבר הקדוש הנשארין בסדין, ועושה מהן שדין ורוחין. עוד שנית, שמכח אותן הטיפות, היא שולטת בולד שנתהוה מאותן הטיפות של אותו הזיווג, שהיא לוקחת המותר שהיה בסדין שלו, ותיכף שיצא הולד לאויר העולם, היא מזדמנא לחייבא ביה, לכן אמר בזוהר ויקרא, אסוותא להאי בשעתא דמזווג ב"נ באתתא, יכוין לביה לקדושי דמארי, ולימא הכי, עטיפא וכו'. וזהו פי' הלחש: וכו'....

¹⁴ **בבא בתרא דף י.** הוא (רבי אלעזר בר' יוסי) היה אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר קשה ברזל מחתכו, ברזל קשה אור מפעפעו, אור קשה מים מכבין אותו, מים קשים עבים סובלים אותו, עבים קשים רוח מפורתן, רוח קשה גוף סובלו, גוף קשה פחד שוברו, פחד קשה יין מפיגו, יין קשה שינה מפכחתו, ומיתה קשה מכולם (פי' ששים משינה) [וצדקה (חוקה מכולם שהרי היא) מצלת מן המיתה] דכתיב וצדקה תציל ממות.

קובץ שעורים ח"א - דמיירי שעשה תשובה, אלא דעדיין צריך יסורים לגמור הכפרה, ובכה"ג מועיל חסד ואמת תורה - שלא יצטרך יסורין לכפרתו:

עד כאן ההקדמה

✳

תורה פג [בחן]

(משלי כא) / כ"ט מתן בסתר יכפה אף.

דע כי בהא"ב יש ששה פאין, דהיינו אלף א"א לקרות בלא פ. גם כף רף פ' ה' וקו"ף ג"כ א"א ליקרא אותן בלא פ, נמצא שיש בהא"ב ששה פאין.

וששה פעמים פ', (480=80x6) גי' ת"פ, כמנין לילית [ל] שהיא הקליפה נוקבא דס"מ. משמע שאחיות הקליפה באדם היא ע"י אחיזתה בשש אותיות פ' בכ"ז אותיות

והנה ח"ו כשאירע לאדם מקרה בלתי טהור [לא]/[לכ], הוא ע"י הקליפה הנ"ל כידוע [לג]/[לד]. דהיינו שהמקרה נותן אחיזה לקליפה באותיות פ' בכל הכ"ז אותיות אלף בית.

^ה תורה זו לשון החברים לא ידוע היכן ומתי נאמרה ועוד בענין הששה פאין עיין פל"ח

כ"ט משלי פרק כא (יג) אטם אָנוּ מוֹעֶקֶת דָּל גַּם הוּא יִקְרָא וְלֹא יַעֲנֶה: (יד) מִתֵּן בְּסֵתֶר יִכְפֶּה אֶף וְשֹׁחַד בַּחֵק חֲמָה עֹזֶה:

רש"י (יד) מתן בסתר – צדקה. ושוחד בחק – אף זו צדקה יכפה אף, חמה עזה:

רבנו יונה – מתן בסתר יכפה אף ושוחד וגו'. האמנם כי לא יגדל עון האדם אם לא יחקור ולא ידרוש על העניים והאביונים כאשר יגדל עונו אם יחשוך מן העני כי יקרא אליו, אכן ראוי לאדם לרדוף צדקה ולדרוש על צרכי העניים ולהשכיל אל הדלים, ויקנה לנפשו שכר עצום ורב, כי "מתן בסתר יכפה אף". שאם יחטא אדם זכות מתן בסתר יכפה אף. ושוחד בחק חמה עזה. גם בעת צרת האדם, אחר שנגזרה עליו גזרה מפני חטאותיו, יכפה שוחד בחק, והוא הצדקה בסתר, ויקרא על דרך משל הצדקה אשר יתן בעת צרתו, שוחד, כי השוחד ינתן בעת הפחד והצרה לפדות נפשו ממנה. גם לשון חמה עזה יורה על הענין שפירשנו. כי החמה יותר מן האף. אף כי בהזכירו חמה עזה יוכיח על הענין, כי על עת שנגזרה עליו גזרה ידבר, וטעם הסתר והחיק, כי לא יבוש העני ולא יחזורו פניו, וגם הנותן לא יתפאר במתן, ולא יעשה להתגדל כ"א לעבודת השי"ת, ואמרו ז"ל (בב"ב י, ע"ב) כי הצדקה המעולה המצלת מן המות היא שאין העני יודע ממי נוטלה ואין הנותן יודע למי נותנה:

^ה עיין הקדמה לתיקון כללי. ומגלה עמוקות אופן קפד.

^ה לא לטה"ב שמואל-א כק בו

ל"ב שמואל א פרק כ (בו) וְלֹא דָבַר שְׂאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בְּלִתי טְהוֹר הוּא כִּי לֹא טְהוֹר:

רש"י (בו) מקרה הוא – קרי ראה. בלתי טהור הוא – ועדיין לא טבל לקריו, שאלו טבל לקריו, אין צריך הערב שמש לחולין. כי לא טהור – זו היא נתינת טעם לדבר, לפי שאינו טהור, לפיכך לא בא, שלא יטמא את הסעודה:

פסחים ג. – לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו שהרי עקם הכתוב תשע ועשר אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור <נא> [פסחים ג' א']:

דברים פרק כג (יא) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מִקְרָה לִילָה וַיִּצָא אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה לֹא יָבֵא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:

רש"י (יא) מקרה לילה – דיבר הכתוב בהווה: (אבל בוודאי מי שרואה קרי ביום גם הוא טמא)

משך חכמה (יא) כי יהיה בך איש – בך ולא באחרים (ספרי קב). ששכבת זרעו של עו"ג אינו מטמא, ואיש פרט לקטן, פירוש פחות מבן ט'. עי' נדה ל"ב ע"ב ומ"ג ע"ב.

דברי דוד להט"ז על רש"י – ויצא אל מחוץ למחנה, זו מצות עשה. בפסחים (דף ס"ז) ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לוייה ולא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה מכאן שבעל קרי משתלח מחוץ לשתי מחנות ופריך ואימא אידי ואידי למחנה שכינה ולעבור עליו בעשה ול"ת א"כ נימא קרא ויצא אל מחוץ למחנה ואל יבא ולשתוק המחנה ל"ל ש"מ ליתן לו מחנה אחרת שיהא אסור אף למחנה לוייה. וכתב הרא"ם וא"ת מנלן למדרש ויצא אל מחוץ למחנה על עשה ול"ת דילמא מחנה לוייה בעשה ול"ת על מחנה שכינה דהכי איתא בגמרא דאי דרשינן לשתי מחנות ליבא למדרשינהו בעשה ול"ת. ונראה דל"ק"מ דהא לא מסיים בקרא על איזה מחנה יהיה עשה ועל איזה יהיה ל"ת אלא ודאי דעשה ול"ת על שניהם הוא דבכל מחנה מהם עובר בעשה ול"ת:

שפתי כהן – כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור. יאמר כי לפי שלא היה לו פרישות וטהרה פגעה בו לילית שהיא שולטת בלילה ונקרה עמה ובא לידי קרי, שאילו היה בו טהרה לא היה בא לידי כך, אם כן מעין שיש בידו אירע לו כן, לזה יצא אל מחוץ למחנה וגלות מכפר עוון, ולא יבוא אל תוך המחנה שלא ילך ויחזור מיד אלא ישב מופרש ומובדל כל היום כולו כדי שיחשוב ויבין מה עוון בידו וישוב ממנו, וכבוא השמש יבוא, לפי שהשמש מלבנת ומטהרת וזה טימא עצמו או מחמת הרהור או מחמת שום עוון לזה אין לו פנים לבוא בעוד השמש אלא לאחר ביאת השמש, כמי שהוא מתבייש ובא בהחבא ואחר טבול, וכתבו ז"ל שחסידים הראשונים מתענים מטומאת קרי ארבעים יום כנגד יצירת הולד או שני ימים ושני לילות רצופים להתייש אותה הנאה שקיבל, ולמחות אותו ורע שקיבלה ממנו לילית שלא יעשה ממנו שום בריה כגון רוחין ושריין ויצאו לקחת נחלה מאביהן:

^ה עיין זוהר בראשית נה. ויקרא יט. וישלח קסט:

לד זוהר בראשית דף נה. – טעו בתורה גם אלו בני אלהים זנו אחריה, רצה לומר אותה הכין הקב"ה לצור מכשול ואבן נגף לעו"א ועו"ל על שקטרגו על בריאת האדם. ר"ב שמעון אמר, אמן של שדים הות נעמה היתה אמן של השדים, ומספרא דקין נפקת כי היא יצאה מצד קין שמצדו יצאו השדים, ולפיכך זכרה הכתוב להודיע שהיא מתולדות קין שבאה מוזהמת הנחש, והיא אמתנות עם ליליית באסכרה דר"ב והיא נתמנית עם ליליית להיות לה לעזר להביא אסכרה לתינוקות, אמר ליה ר"ב אבא לרבי שמעון והא

והנה הקליפה הנ"ל יונקת מן הא"ב כמנין שמה, כנ"ל שש פעמים שמונים סה"כ תפ היינו מן הפאין הנ"ל, ועי"ז יש לה כח להפוך את האות פא שממנה יונקת, ונעשה מן פ"א אף דהיינו מלאך חבלה הנקרא אף, והוא שליח ה' להפרע מן החוטאים, ותחתיו יש לגיון קשה של מזיקים (עיין פרשי" ב"ב 171:) והוא אחד מד' סוגים של מלאכי חבלה עוון משחית אף וחיימה 171. ונראה כוונת רבנו שכיון שע"י המקרה נתן האדם שקרה לו המקרה כח לקליפה לינק, נעשה על זה חרון אף, שממנו נברא מלאך חבלה הנקרא אף, והוא ולגיונו מזיקים לאותו איש שבגללו נבראו.

עתה יבאר שאחרי שהקליפה ינקה מאותיות פא שבאלף בית כמניין שמה, והפכה את הפא לאף. עתה יבאר שכיון שיש חרון אף על האדם שנתן לה כח לינק מאותיות האלף בית, על כן אותן האותיות שינקה מהן, דהיינו האותיות יש בהן אות פ, הן נוקמין בו על זה שנתן לה כח לינק מהן, ומצטרפות ביחד (א כ ר פ ק) לגמט' אש, ונעשה אש מחלוקת בין בני הזוג.

לפיכך ארז"ל (סוטה יז/לח) איש ואשה זכו שכינה שרוי' ביניהם. לא זכו, היינו שהוא בלתי טהור, 172) דהיינו ע"י מקרה מתעברת הקליפה ויולדת שדים ורוחין ומזיקין שמזיקין אותו ואת בניו וגורמים פירוד בין בני הזוג עד שאש אוכלתו אותו דייקא ולא אותה. שם בגמ' מבואר שכשלא זוכים אזי מסתלקת

אמר מר דהיא אתמנת לחייכא בבני נשא הלא אמר מר שהיא נתמנית לשחק בבני אדם בחלום הלילה ולהביאם לידי קרי, ואין שליח אחר עושה שתי שליחויות, כי לא קצרה יד ה' לשלוח מוזק אחר מאלו המינים לענוש על כל עון ועון, **אמר ליה הכי הוא ונדאי** כן הוא ודאי כמו שאמרת שהם שתי מלאכות אבל הם מעין מלאכה אחת, כי מלאכת האסכרה להמית הילדים וכן להביא בני אדם לקרי הם מלאכה אחת, לפי שעל ידי חטא קרי ניתנה לה רשות להמית הילדים רח"ל, (במח"ל במס' נדה דף ג' ע"ג, כל הטעם וזע לבטלה חייב מיהא וכו', כאלו שופן דמים שנלמד התמים כללים תחת כל עץ רענו שחטו הוליס), וזה שאמר שהגם שהיא אסכרה לתינוקות, **דהא איהא אתיית וחיית בהו בבני נשא** גם היא באה ומשחקת בבני אדם ומביאתם לידי קרי, **ולמנין דאולידת רחין בעלמא מנייהו** ולפעמים היא מולידה רוחות בעולם מחמום התאוה שלהם, **ועד קען איהא קיימת לחייכא בהו בבני נשא** ועד עכשיו היא קיימת לשחק בחלום בבני אדם, **אמר ליה רבי אבא והא תנינן (ס"ג אה"ט) במס' חגיגה דף טו ע"א, דאינון מתין בבני נשא** הלא השדים מתים כבני אדם, **מאי טעמא איהא קיימת עד השתא** אם כן למה היא קיימת עד עכשיו, **אמר ליה הכי הוא** שהשדים מתים כבני אדם, **אבל לילית, ונעמה, ואגרת בת מחלת, דנפקין מסטרא דלהון פלהו קיימות** אבל אלו הקליפות שיצאו מצד עז"א ועז"ל הן כולן קיימות, **עד דייבער קדשא פריה הוא רוח מסאבא מעלמא** עד שיבער הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ **דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ** ואז יתבטלו כל כחות הטומאה מן העולם. (כ"ט ומפ"ט)

..... **תא תזי האי נעמה אמא דשרין תות** בא וראה הרי נעמה היתה אמן של השדים, ומסטרה אתיין כל אנון שדין דמתחממן מבני נשא ומצדה באים כל אלו השדים שמתחממים מבני אדם, **ונטלי רוח תיאובתא מנייהו** ונטלים רוח התאוה מהם, ולא שנוטלים זרע הגשמי אלא חום תאות העבירה לבד, **וחייכת בהון דעבדי לון בעלי קרין** ומשחקים בהם עד שמביאים אותם לקרי, **ובגין דבעל קרי אתי מסטרא דרוח מסאבא** ולפי שבעל קרי נעשה מצד רוח הטומאה, **בעי לאסחאה גרימיה לאתדקאה מניה** לכן צריך לרחוץ עצמו במקוה טהרה להטהר מרוח הטומאה (כמו שכתוב (נמיס כג יא) כי יהיה עד אש כל יסיה טהור מקה לילה וכו' והיה נגות ענין יחזן נמיס), **והא אוקמוה חב"א** וכבר ביארוהו החברים. (נמ"ק ו"ט ומפ"ט)

וזהו וישלח דף קסט: - והא אתמר וכן למדנו **דכד בר נש בחלמיה ולא שליט בגופיה וגופא אשתכח** כשארם בחלומו ואינו שולט בגופו להשמר מהחיצונים כי גופו שוקט וישן, ור"ל אם הרהר ביום הרהורי עבירה, **רוח מסאבא אתיין ושריא עליה** אז באה רוח הטומאה ושוורה עליו, **ואית זמנין דרחי נוקבין מסאבין אתיין וקרבן בהדיה** ויש לפעמים שרוחות נקבות טמאות באות וקרבות אליו, **ומשכין ליה בהדיהו ומתחממן מניה** ומושכות אותו עמהן ומתחממות ממנו, **ואולידו לבתר רחין ומזיקין ומולידות אח"כ רוחות ומזיקים, (הנה אלו הרוחות הם רוחות ואין נהגות מטפס נשמות, אלא נהגות מחמום הענייה ותולדות נעמי מני אדם, ומתחמלים ומתעכלים ע"י יסוים שארם סוכל בעולם הזה) ולמנין אתחזין כחיוו בני נשא בר דלית לון שערי פרישא** ולפעמים מתגלמות ומתראות כמראה בני אדם אלא שאין להם שערות בראשן, להראות שאין להן שרשים בעליונים, כי השערות הם השרשים של האדם למעלה, לפי שהאדם נברא מעולם העליון, **ובכלא אית ליה לבר נש לאסתמרא מקמיהו** ובכל דבר יש לו לאדם להשמר מפניהם, ר"ל שלא יהרהר ביום, ולא ישן בבית יחידי כדלקמן, **בגין דיהך פרחי דאורייתא ולא יסתאב בהדיהו**

פרפראות לחכמה - והנה הקליפה הנ"ל יונקת מן הא"ב כמנין שמה היינו מן הפאין הנ"ל וכו' - אמר המחבר ידוע מהקדמונים ז"ל הובא גם כן במדרש תלפיות ענף בנימין, (מהדר' ורשא תרלה עמ' 92) ענין הפסוק (במדבר כ"ו) לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי, שיש בפסוק זה ששה תיבות ובכל תיבה יש פה אחד נגד ששה פאין הנ"ל וכו' עיין שם ולפי דברי רבינו ז"ל מבואר קצת, כי מכירת יוסף למצריים שהוא ערות הארץ היה בבחינת פגם הברית על ידי קליפה הנ"ל, כי יוסף הוא בחינת ברית כידוע, ומצרים הוא בחינת הקליפה הנ"ל שזה בחינת הת"פ אלפים חיילות שהיה לפרעה כמבואר במגלה עמוקות אופן קפ"ד ועיין זוהר ויצא קנ"ג ע"ב מענין יוסף ובנימין וענין בני בנימין שנקראו כולם על שם מכירת יוסף וכו', על כן רימזה התורה בשם הששה פאין הנ"ל כי באמת אדרבא למחיה שלחני אלוקים, כי יוסף הצדיק הכניע שם הקליפה הנ"ל ותיקן בחינת הפאין הנ"ל:

173 עיין פרשי" נדרים לב. ד"ה גונדא דחומה - חיל שלו אבל איהו גופיה נהרג. מבואר שם שמשה רבנו הרג את מלאך החבלה חימה, ונשאר רק הלגיון שלו. על כן אע"פ שהרגו כתיב בדברים ט' יט יגורת מפני האף והחומה.

174 עיין מגן אברהם (טריסק) פרשת פינחס. כי יש ד' דברים שהם עון משחית אף וחמה, ואף הוא קשה יותר מן עון משחית, וחמה הוא קשה עוד יותר מאף, כי האף יכולים לכפות במעשה הצדקה כמו שכתוב (משלי בא, יד) מתן בסתר יכפה אף, וחמה קשה לכפותה. (עיין לקמן שהיא מחלוקת בגמ' ב"ב ט: אם מתן בסתר כופה רק אף או גם חימה. אבל בספרי חסידות נקטו כך שחימה קשה יותר)

175 סוטה דף יז. אמר רבי תנחום הנקי כתיב דריש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא מדאיש (מאי טעמא) האי מצרף והאי לא מצרף.

רש"י - זכו - ללכת בדרך ישרה שלא יהא הוא נואף ולא היא נואפת: **שכינה ביניהם -** שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה: **לא זכו אש אוכלתן -** שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש: **ודאשה עדיפא מדאיש -** אש של אשה קשה וממהרת לאכול וליפרע משל איש:

176 צ"ע מדוע דווקא כשהוא לא טהור ולא גם כשהיא לא טהורה?

צ"ע תימה שמקרה שלכאורה הוא אונס אע"פ ענשו שאש אוכלתן.

ועוד צ"ע מדוע אשתו נענשת בעונו.

האותיות י-ה ונשאר אש, ואש שלה גדולה יותר כמבואר שם וזהו אוכלתו דייקא שאש של אשתו אוכלת אותו. וכאן מבואר שהמקרה לא טהור נותן כח לקליפה לינק מהשש אותיות שיש בהן אות פה מהאותיות עצמן, ויניקתה נותן לה כח של אש ומתלבשת באשה ואוכלתו, והטעם שדווקא אש אוכלתו, **כי דע וראה כי האותיות עצמן של הפאין (היינו א. כ. ך. פ. ף. ק. הנ"ל) הם גי' אש, ונוקמין בו.** (301=100+80+80+20+20+1)

עתה יבאר התיקון לזה, דהיינו כיצד מבטל את החרון אף שנגרם מהמקרה, ומבאר שזה ע"י פדיון, דהיינו ע"י שנותן צדקה, ע"י פודה את הניצוצות הקדושים שבלעה הקליפה, וע"י נהפך האף בחזרה לפא. אבל דווקא צדקה שעושה בסתר, שלא יודע לאיש, היא המעלה גדולה ביותר בזה, כי כיון שהצדקה בסתר אין בושה לעני המקבל ולא כבוד לנותן.^מ
כי מתן בסתר לבד ממה שמחסיר מעצמו ממון ומחיייה את העני, ומעורר מדת החסד בעולם, הוא גם חסד של אמת שלא מצפה לתמורה אלא נותן לשם שמים^{מא} וגם לא מבייש את העני^{מב}, ודווקא צדקה כזו^{מג} שהיא לשם שמים לבד ואין בה יניקה לקליפה כלל היא בכוחה לפדות את הניצוצות שיניקה הקליפה מאותיות פ' בא"ב ע"י המקרה וצ"ע.

וכשנותן צדקה בסתר, נ"ל הטעם כדי שלא תהיה יניקה לסט"א מהצדקה בעצמה, ע"י פודה הניצוצות הקדושות מן הקליפה, דהיינו הניצוצות שיניקה, וחוזר ונעשה מן האף פ"א.

ועפ"י הנ"ל מבאר רבנו ביאור נפלא בפסוק הנ"ל שבו פתח את התורה מתן בסתר יכפה אף, דלא כפשוטו שיכפה לשון כופת וקושר^{מד}, אלא לשון הופך, שמהפך אף לפא. כי הקליפה ליל' הפכה פא לאף ומתן בסתר חוזר ומהפך מאף לפא.

וזהו [מה] מתן בסתר יכפה אף. דהיינו שע"י מתן צדקה בסתר, יכפה אף, יכפה מלשון כופה עליו כלי [מין] ^{מז} (שהוא לשון הפיכה) דהיינו שהחרון אף הוא כמו כלי הפוך, שלא יכול לקבל שפע, כי פיו למטה ושוליו למעלה, וע"י צדקה בסתר הוא נהפך. **ונעשה פ"א** שפיו למעלה, ויכול לקבל. **וזה יכפה אף, שכופה והופך האף ונעשה פ"א:** נראה שרומז גם כי אות פא רומז ליסוד בחי' תיקון הברית שלום, שהוא כלי לכל השפע כמבואר בתורה פ', וכשהכלי הפוך לא מקבל, אבל ע"י צדקה בסתר נהפך הכלי וחוזר להיות מקבל.

^מ צ"ע אם מועיל גם כשנותן בצנעה לגבאי צדקה, כיון שהעני המקבל לא מתבייש מהנותן, אע"פ שיש בה קצת כבוד לנותן מהגבאי וקצת בושה למקבל מהגבאי. עיין לעיל מבואר בגמ' ב"ב י': שדווקא שנותן לכיס של צדקה ששום אדם לא יודע.

^{מא} יש בזה שתי מדרגות האם נותן כיון שליבו מיצר על כאב העני או שנותן כיון שהקב"ה ציווה ליתן צדקה לעני. ואע"פ שהיא מידה נפלאה להיות מיצר בצרת חבירו אבל הלשם שמים גדול מזה.

^{מב} כי כל דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי ביה [ירושלמי ערלה פ"א ה"ד] גם בזה יש מדרגות כי יש שמניח בפתח ביתו ויש שנותן לגבאי צדקה שיתן לו אלא שבזה עדיין הוא מרגיש מקבל. וצ"ע כיון שאמר חז"ל שמצות גמ"ח גדולה מן הצדקה כגון שמסדר לעני פרנסה האם גם היא תכפה אף. ואולי כיון שנקרא פדיון הוא דווקא ע"י ממון.

^{מג} הן יהוידע ב"ב ט: כתב שהמעלה של מתן בסתר היא שכיון שהוא בסתר אין לו גאוה מזה, וצ"ע אדרבה יש לו גאוה הוא צדיק שנותן בסתר, וכעין שמבואר בתורה יא שיש ענווה שהיא בשביל גדלות (ע"ש בביאור הרבב"ח ד"ה לאקורי נפשין). עוד צ"ע כי מבואר שם שמי שיש בו גסות הרוח לא יועיל לו מתן בסתר, ואמנם יובן לפי דברי הן יהוידע כי עיקר מעלת המתן בסתר היא שאין לו גאוה, אבל מאידך מבואר שאפשר ליתן מתן בסתר עם גאוה, הרי שמתן בסתר לא מכריח שזה בלי גאוה.

זה לשון הן יהוידע ב"ב ט: – ומה שאמר בעושה צדקה כתיב מתן בסתר יכפה אף, נ"ל בס"ד הטעם, כיון דעושה בסתר אין לו גאות במצוה זו, וכיון דאין לו גאוה הרי זה נקרא איש תמים, כי ידוע מ"ש מורנו הרב חיים ויטל ז"ל דבעל גאוה הוא בעל מום גדול, ולכן העני נקרא איש תמים, ולכן יכפה אף, כי מספר אף תת"א כמנץ איש תמים. או יובן בס"ד, על פי מה שכתב הרב גנזי יוסף ז"ל בפסוק (תהלים ע"ח ל"ח) והרבה להשיב אפו, כי אף קשה מן קליפת עון, דאינו נמחה כולו אלא רק רובו, ולכן אמר והרבה להשיב אפו, עד כאן דבריו, והנה אף מספר תת"א בסדר זה, דאות ה' בסוף היא מאותיות מנצפ"ך, שמספרה ת"ת, ואם תכפה את האף כמו שכופין הכלי, יהיה צירופו פ"א, אות (ע') ופ' קודם א', וכיון דאות פ' נהפכה להיות בראש תיבה יהיה מספרה שמונים, נמצא נתמעט כוחו של אף בכפיה זו, כי אף מספרו תת"א, ופ"א מספרו אחד ושמונים, ונמצא רובו נמחה והלך, וכמ"ש והרבה להשיב אפו, ולא נשאר בו כח אלא מעט:

^{מד} אע"פ שהמצודות דוד פרש שם יכפה לשון כיסוי כמו כפה עליהם הר כגיגית. הכוונה שהכריח אותם לעשות רצונו ע"י שאיים עליהם שההר יקבור אותם אבל אין זה לשון הפיכה כמו שפרש רבנו.

^מ משלי כא יד

^{מז} כדמצינו לשון כזה גבי חמץ שנמצא ביי"ט פסח בפסחים ו. ועיין מצודות דוד על משלי שם יכפה לשון כיסוי ובהז"ל כפה עליהם הר כגיגית

^{מא} מההרנית בתקפא

^{מב} בדפודר ובתקפא גיטין נדפס כאן שתי תיבות- ונעשה פ"א, ובתקפא ברג והאוצר נמחקו, וכן בתרלז ותולו אינו. בתרצו נדפסו בסוגרס- (ונעשה פ"א) ובתשכס נמחקו תיבות אלה.

מט(והוא פלאי) : צ"ע מה פלאי החידוש הזה, או האופן שחוזר ונהפך האף לפא? (נפ"מ למבואר בספר המדות ערך לימוד אות לא – אסור ללמד את הרשע דבר פלא. אבל צ"ע הרי אפילו אינו רשע אלא רק אינו הגון כבר אסור ללמד אותו שום דבר תורה דהוי כזורק אבן למרקוליס (חולין קלג.ו))

רבנו סתם דבריו ומשמע שבכל מקרה מועיל מתן בסתר לכפות את האף להפכו בחזרה לפא. אבל בגמרא מבואר שיש עבירות שמי שאוחז בהן לא יועיל לו המתן בסתר לכפות אף. עיין סוטה ה.כא¹ שהנכשל באשת איש לא יועיל מתן בסתר להצילו מגהנם ורש"י מפרש דבר הלמד מעניינו שהגרסה הנכונה מי שיש בו גסות הרוח לא יועיל מתן בסתר להצילו מגהנם. ונראה ששניהם אמת כמבואר בתורה קל, שניאוף וגאוה הן בחי' אחת. וכן לפי המבואר כאן, נראה שמתן בסתר מועיל למקרה דייקא, אבל לניאוף ממש לא מועיל, וגסות הרוח היא כמו ניאוף ממש וגרוע ממקרה. ואולי אפשר לומר הטעם כי מקרה גורם לאף, אבל ניאוף ממש גורם לחימה², שהיא קשה מאף³, כמבואר בגמ' ב"ב טז:ו⁴ דעת רבי יצחק⁵.

¹ נוסף בתקפא

² ספר המידות – ערך למוד אות מג. הלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, נופל לגיהנם והוי כזורק אבן למרקוליס: ³ סוטה ד: – א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים כתי' הכא (משלי טז-ה) תועבת ה' כל גבה לב וכתוב התם (דברים ז-כו) ולא תביא תועבה אל ביתך ורבי יוחנן דידיה אמר כאילו כפר בעיקר שנאמר (דברים ח-יד) ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו' ר' חמא בר חנינא אמר כאילו בא על כל העריות כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתוב התם (ויקרא יח-כז) כי את כל התועבות האל וגו' עולא אמר כאילו בנה במה שנאמר (ישעיה ב-כב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא במה. מאי יד ליד לא ינקה? אמר רב כל הבא על אשת איש (רש"י דוחה גרסת הגמ' וגורס כל שיש בו גסות הרוח) אפי' הקנהו להקב"ה שמים וארץ כאברהם אבינו דכתיב ביה (בראשית יד-כב) הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ לא ינקה מדינה של גיהנם. קשיא להו לדבי רבי שילא האי יד ליד לא ינקה ידי מיבעי ליה אלא אמרי דבי רבי שילא אפילו קיבל תורה כמשה רבינו דכתיב ביה (דברים לג-ב) מימינו אש דת למו לא ינקה מדינה של גיהנם קשיא ליה לר' יוחנן האי יד ליד יד, מיד מיבעי ליה, אלא א"ר יוחנן (דף ה.) אפילו עושה צדקה בסתר דכתיב (משלי כא-יד) מתן בסתר יכפה אף וגו', לא ינקה מדינה של גיהנם. אע"פ שרש"י משנה את הגרסא וכן הפרפראות פירש לפי גרסתו, אבל בעין יעקב ובערוך ערך יד (ב) ובראשונים כאן הגרסא כפי שהיא בגמרות שלנו.

ועיין פרפראות לחכמה על ש"ס – סוטה ה. – עיין סימן פ"ג שמתן בסתר היא תיקון למקרה לילה שלא יהיה בבחינת 'אש אוכלת' וכו' עיין שם. על"כ אמרו כאן שזה אם באה לו המקרה חס ושלום בסתם, אבל אם יש בו גסות הרוח שזה נמשך מבחינת יסוד האש עצמו כידוע, על כן אפילו אם עשה צדקה בסתר לא ינקה מדינה של גיהנם, היינו מבחינת האש הנ"ל, כי על ידי גסות הרוח יש להקליפה וכו' רחמנא ליצילן יניקה ביותר מהפא"ן שבא"ב, וגם מהאותיות בעצמן שגימטריא שלהם 'אש' שאמרו רבותינו ז"ל במדרש (ויקרא רבה ז' ו') המתגאה אינו נידון אלא באש. ועל כן על ידי גסות באה הטומאה הזאת רחמנא ליצילן כמובן במאמר 'תקעו אמונה' (סימן ה תנינא) וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה שם) 'כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל באשת איש', שהיא בחינת הקליפה הנ"ל, וכן אמרו (שם) שהוא כאילו בא על כל העריות כולם.

וזה (שמות טו כ') "ותקח מרים את התוף בידה", ומובא (סוף ליקוטי שושנים לרבי שמשון אוסטפולער) שזה היה להכניע הקליפה הנ"ל שגימטריא של שמה ת"פ, וזה "ותען להם מרים שירו לה' כי גאה" וכו', היינו כי נתבטל שרש יניקתה שהיא מבחינת גיאות, כי אז נכנעת בשלימות קליפת מצרים ערות הארץ ששם עיקר מקומה, חה "סוס ורוכבו רמה בים" כידוע (בפרי עץ חיים שער הזמירות פ"ו)

ועיין מגלה עמוקות קפ"ד פרשת ואתחנן וז"ל: סוד ירידת מצרים היה להתגבר על לילית וז"ל שלה ולושת ארץ נעלן שעולה תפ"א, כי בחטא אדם גבור וז"ל קליפות. ועם וז"ל הדלית מוכיה על זה, לכן הוצרכו לתקן זה בע"ל מצרים שעולה ת"פ... מלך מצרים היה בסוד לילית, סוד ס"ס פרי"ה שעולה תפ"א.

ובדן ידיו מאמר י"ג אות ג וז"ל: ויש בסוד בינה דכתיב ת"ף נימין קדישין המבטלים לסוד לילית הנקראת חיה רעה כנווד... וכבר ידעת סוד בינה דכתיב שבתור היא סוד מרים הנביאה מבטלת לילית המרשעת. בסוד ותקח מרים אחות אהרן את התוף בידה.

ובשער תיקוני עונות להאריז"ל פרק ז' מבואר שם באריות גודל החיסרון של גאוה ושעל ידי זה גורם שיש להקליפות אחיה בשמו יתברך

²² כך ראיתי מפרשים אבל צ"ע כי לכאורה הניאוף נקרא על שם האף שהוא גורם. זה לשון ניאוף שגורם לאף. כך שמעתי מהר"צ"ח. וכנראה שיש חולקים בזה עפ"י המבואר בפנחס דכתיב ביה השיב את חמתו, משמע על הזנות בשיטים התעורר חימה ולא אף, או עכ"פ גם חימה. ועיין ב"ב ט: שנחלקו לר"א מתן בסתר יכפה אף וחימה, אבל לר"י מתן בסתר יכפה רק אף ולא חימה.

ועיין מגן אברהם (טריסק) פרשת פינחס (לבאר מה שאמר הקב"ה שפנחס) השיב את חמתו – כי יש ד' דברים שהם עון משחית אף וחמה, ואף הוא קשה יותר מן עון משחית, וחמה הוא קשה עוד יותר מאף, כי האף יכולים לכפות במעשה הצדקה כמו שכתוב (משלי כא, יד) מתן בסתר יכפה אף, וחמה קשה לכפותה, אך פינחס על ידי המסירות נפש שהיה לו השיב את החמה עזה שנתעורר אז על ידי מעשה זמרי וגרם בחינת מה שכתוב (אסתר ז, י) וחמת המלך שכבה:

²³ צ"ע דבנדרים משמע להפך שהרי משה הרג את חימה ולא הרג את אף. עיין מהרש"א ב"ב ט: על תוס' חימה

²⁴ בבא בתרא ט: – אמר רבי אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר ממה רבינו דאילו במשה רבינו כתיב (אחרי חטא העגל) (דברים ט-יט) כי יגורתי מפני האף והחמה, ואילו בעושה צדקה כתיב (משלי כא-יד) "מתן בסתר יכפה אף ושחד בחיק חמה עזה" (היינו צדקה בסתר יכפה אף וגם יכפה חימה עזה. כי שוחד היינו מתן בסתר) ופליגא דרבי יצחק דאמר ר' יצחק אף כופה, חמה אינו כופה שנא' ושחד בחיק חמה עזה אע"פ ששוחד בחיק חמה עזה.

תוס' מקשים היתכן שמשא רבנו לא נתן צדקה בסתר, ותרצו שנתן רק בתחילה וכבר עבר הזכות. והיעב"ץ תרץ שבמדבר לא היה חסר כלום ולא היו עניים. וצ"ע כי בוודאי משה נתן מתן בסתר אם לא ממון אבל בתפלותיו שהתפלל על כולם ואפילו על הרודפים אותו. וכל חיותם בזכותו. וגם הבאר והמן ועננים היו בזכותו, והרי זה מתן בסתר כי קבלו מידו. וצ"ע אולי יש הבדל בין אף וחימה שבאים על חטא רבים ממה שבאים על חטא יחיד. דהיינו שמתן בסתר מועיל לחטא האדם שנותן וצ"ע על חטא של חברו, אבל חטא של רבים כנראה שלא מועיל, ואפילו מתן בסתר של משה רבנו. אבל באמת נראה שלדעת התוס' כן מועיל וצ"ע. עוד אולי כמבואר בסוטה ה. לגרסת רש"י שעל חטא גסות הרוח לא מועיל מתן בסתר. וחטא העגל היה ע"ז, שהיא גסות הרוח כמבואר בסוטה שם. ובאמת צ"ע בזה

עד כאן ביאור חברותא לתורה פג

באופן שהנותן הוא ענו, אבל המתכפר הוא גס רוח. ועיין לעיל שאולי מתן בסתר מועיל דווקא במעות שפודות את הניצוצות שבלעה הסט"א.

עוד הקשו שם התוס' מנדרים לב. תימה שבסוף פ"ד בנדרים מבואר שחימה משה הרגו. עי"ש שהיא מחלוקת אם משה רבנו הרג את מלאך החבלה חימה, או שרק רצה להרגו ולא הרגו. וצ"ל שקושיית התוס' היא לפי האומר שכן הרגו. אבל עי"ש מהרש"א שזו טעות בלשון התוס' ואינה קושייה אלא פירוש שמפרשים התוס' עפ"י נדרים שרבי יצחק כאן חולק על רבי אליעזר וסובר שהנותן בסתר לא גדול ממשה רבנו. ועי"ש שבנדרים משמע שאף קשה מחימה שהרי משה הרג רק את חימה ולא את אף, ואילו בב"ב מבואר שחימה קשה מאף.

ועיין שבת נה. – (יחזקאל ט-ב) והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו וכו'..... ...ומאן נינהו ששה אנשים א"ר חסדא קצף אף וחימה ומשחית ומשבר ומכלה. **והקשו שם תוס' ד"ה קצף אף וחימה.** קשה לרשב"א דאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (דף ד. ושם) כתיב (ישעיה כז ד') חימה אין לי וכתוב נוקם ה' ובעל חימה ומשני כאן לישראל כאן לנכרים, **אלמא דאין להקב"ה חימה על ישראל.** (עוד הקשו שם התוס') ואהיה דמס' ע"ג קשה דבס"פ ארבעה נדרים (דף לב). אמר חימה משה הרגו דכתיב חימה אין לי ופריך והא כתיב כי יגורתי מפני האף והחימה ומשני תרי חימה הוו: עכ"ל התוס'. וכן התוס' בע"ז ד. כתבו שאין להקשות מנדרים על ע"ז כי שתי חימה הוו. וכוונתם שבנדרים מבואר שמשה רבנו הרג מלאך חבלה חימה אחד ועדיין יש עוד חימה. אבל עיין שם בנדרים שהיא מחלוקת ויש אומר שמשה הרג את חמה ורק הלגיון שלו נשאר.

^{יב} **עיין באר מים חיים** פרשת תולדות פרק כז אות (מה) (לבאר מה שאמרה רבקה ליעקב כששלחה אותו לחרן מפני עשו) עד שוב אף אחיך וגו' – כי ידוע אשר חמה קשה מאף, כמאמר חז"ל (בבא בתרא ט' ע"ב) בפסוק (משלי כ"א, י"ד) מתן בסתר יכפה אף. אף כופה, חמה אינו כופה וכו'. ולזה תחילה אמרה עד אשר תשוב חמת וגו', שישוב מהחמה קשה על כל פנים בימים אחדים ותוכל לבוא בעוד אביך קיים ואם לא כן תמתין עד שוב אף אחיך שגם האף שקלה מחמה ישוב ממנו ושכח לגמרי את אשר עשית ואז ושלחתי ולקחתיך משם:

